

Бурак Марія Василівна,

старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ЄВРОПОЛ ЯК ІНСТИТУЦІЯ ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Активна інтеграція України у світову економічну систему, підписання асоціації із Європейським Союзом, налагодження міжнародних стосунків у різних галузях створюють реальні умови для формування тісної співпраці правоохоронних органів країн Європи, зокрема у сфері оперативно-розшукової діяльності. Саме таким органом, який координує діяльність у цій сфері є спеціалізований орган Євросоюзу – Європол.

Так, Європол є регіональною міжнародною урядовою організацією правоохоронного характеру, що бере активну участь у протидії злочинності в рамках Європейського Союзу. Створення її передбачено ще у договорі про Європейські Співтовариства. Його історія починається з «TREVİ» – Форуму внутрішньої безпеки Європейських економічних співтовариств / Європейського Союзу, який був створений у 1975 році та діяв до вступу в дію Маастрихтського договору (1993 рік) [1].

Власне, створення Європолу стало можливим завдяки активному лобюванню цієї ідеї урядовими колами Федеративної Республіки Німеччини (характерно, що в Німеччині досить давно дискутувалося питання щодо можливостей створення наднаціональної поліцейської служби на зразок «європейського ФБР»). Пропозиція тодішнього федерального канцлера ФРН Гельмута Коля, підтримана президентом Франції Франсуа Міттераном, щодо побудови спільної європейської служби кримінальної поліції для боротьби з незаконним поширенням наркотиків та іншими тяжкими формами організованої злочинності, була схвалена на засіданні Ради Європи у Люксембурзі (липень 1991 року). У Маастрихтській угоді про утворення Європейського Союзу від 7 лютого 1992 року був підтверджений намір заснувати європейську поліцейську службу для покращення співробітництва між країнами-членами ЄС у боротьбі з торгівлею наркотичними речовинами, тероризмом та іншими тяжкими формами міжнародної організованої злочинності.

Для розробки концепції перспективної діяльності служби вже 2 червня 1992 року у Страсбурзі було створено інтернаціональний штаб у складі близько 20 представників національних служб кримінальної поліції Франції, Італії, Бельгії, Великобританії, Федеративної Республіки Німеччини та Нідерландів. Європол на початковому етапі становлення (до підписання відповідної Конвенції) відводилася роль

спеціалізованої координаційної установи по протидії наркоторгівлі (Europol Drugs Unit – EDU), про що було заявлено 2 червня 1993 року на нараді міністрів внутрішніх справ і юстиції країн-членів ЄС. Саме такий статус він мав 3 січня 1994 року, коли при штаб-квартирі ЄС у Гаазі було відкрито представництво Європолу як координаційної інстанції по боротьбі з наркобізнесом» [2].

Утім, лише у 1998 році всі країни-учасниці ЄС ратифікували Конвенцію про Європол і вже з 1 липня 1999 року він запрацював у повному обсязі. Першим Директором Європолу став німецький юрист Юрген Сторбек (Jürgen Storbeck).

На сьогодні повною назвою Європолу є Агентство Європейського Союзу із співробітництва у сфері правоохоронної діяльності (European Union Agency for Law Enforcement Cooperation). Разом із тим, існує і інша назва – Європейське поліцейське управління (European Police Office).

Відповідно, Європол координує оперативно-розшукові дії поліцій та інших компетентних органів держав-учасниць ЄС з метою підвищення ефективності співпраці компетентних органів в боротьбі з міжнародною злочинністю. Також Європол виступає провідним центром експертизи в ключових сферах правоохоронної діяльності, та як європейський центр стратегічних даних про організовану злочинність.

Водночас, слід вказати, що, на відміну від національних поліцейських сил, Європол не має власних слідчих органів. Офіцери Європолу не мають прямих повноважень здійснювати арешт, але підтримують колег з ЄС шляхом збору, аналізу і поширення інформації та координації операцій. Разом із тим, починаючи з 2002 року Європол має право брати участь у спільних розслідуваннях країн-учасниць, а також вимагати від них проведення розслідувань.

Європол фінансується країнами, що входять до нього пропорційно величині валового національного продукту (річний бюджет близько 80 млн. євро).

На даний момент Європол координує роботу поліцейських служб усіх країн-учасниць Європейського Союзу. Крім цього, тісно співпрацює з правоохоронними органами інших країн-партнерів і організацій, що не входять в ЄС, таких як Австралія, Канада, США і Норвегія.

В Європолі (станом на червень 2020 року) налічується майже 800 співробітників, з них 145 офіцерів зв'язку Європолу (Europol Liaison Officer, ELO), близько 100 кримінальних аналітиків, які відряджені до Європолу державами-учасницями ЄС, та партнерами ЄС в якості представників від національних правоохоронних органів [3].

До складу персоналу Європолу входять працівники з різних видів правоохоронних органів, у тому числі поліції, прикордонних органів,

митниці, служби безпеки тощо. Такий міжвідомчий підхід дозволяє всебічно, повно та комплексно проводити збір інформації та мінімізувати простір, в якому злочинці можуть здійснювати свої протиправні дії.

Крім того, партнери Європолу вправі використовувати дані організації для запобігання, виявлення і розслідування злочинів, а також, для того щоб вистежити та затримати тих, хто їх здійснює. Експерти та аналітики Європолу можуть брати участь у спільних слідчих групах, які допомагають проводити кримінальні розслідування на місцях в країнах ЄС. 100 кримінальних аналітиків (ОСТА) проводять постійні оцінки, комплексний і перспективний аналіз злочинності і тероризму в Європейському Союзі. Визначають і оцінюють загрози для ЄС, що можуть виникнути з боку організованої злочинності. ОСТА окреслює структуру організованих злочинних груп, як вони діють, основні види злочинів, що впливають на Європейський Союз [3].

На теперішній час між Україною та Європейським поліцейським офісом підписано Договір про оперативне і стратегічне співробітництво. Цей документ дає можливість: брати участь в спільних поліцейських заходах, здійснювати обмін оперативною інформацією в рамках кримінальних проваджень, встановлювати місцеперебування осіб, причетних до скоєння злочинів, проводити аналіз оперативної інформації; створювати міжнародні спільні слідчі групи тощо.

Власне тому, убачається, що в Україні є потенціал подолати існуючі негаразди та покращити рівень боротьби зі злочинністю, а також зміцнити рівень міжнародного співробітництва у боротьбі з цим явищем.

Список використаних джерел

1. Проневич О.С. Європол: правові та організаційні засади участі у боротьбі з транснаціональною злочинністю. *Вісник Запорізького державного університету*. 2003. № 1. URL: <https://web.znu.edu.ua/herald/issues/archive/articles/2724.pdf>.
2. Неволя В.В. Керівник Робочого апарату Укрбюро Інтерполу. Інтерпол та Європол: співвідношення діяльності міжнародних організацій в боротьбі з організованою злочинністю. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.
3. Європол: оперативно-розшукова протидія злочинності в Європі. URL: <http://odvvs.edu.ua/news/evropol-operativno-rozshukova-protidiya-zlochinnosti-v-evropi/>.